

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 3. decembar 2021.

Lio Mekfol
Kijan Soltani, violončelo

Hektor Berlioz
Ljubavna scena iz Romea i Julije

Trajanje: oko 19 minuta

Klod Debisi
Peleas i Melizanda, svita

Trajanje: oko 25 minuta

Eduar Lalo
Koncert za violončelo i orkestar u de-molu

Preludio. Lento – Allegro maestoso
Intermezzo. Andante con moto – Allegro presto
Rondo. Andante – Allegro vivace

Trajanje: oko 26 minuta

Moris Ravel
Bolero

Trajanje: oko 13 minuta

Stvaranje horske simfonije prema Šekspirovom *Romeu i Juliji* dugo je bilo u planu **Hektora Berlioza** (1803-1869). Prvobitna inspiracija za komponovanje ovakvog dela nastala je kada je Berlioz prisustvovao produkciji *Hamleta* sa prelepom Herijet Smitson u ulozi Ofelije. Pored toga što je bio impresioniran Šekspirovim delom, mlada glumica ga je u potpunosti opčinila, i u narednim godinama postala njegova opsesija. Nakon trijumfalne premijere *Harolda u Italiji* 1834. godine, Berlioz je od violinskog virtuozu Nikola Paganinija dobio porudžbinu da napiše delo, uz poruku: *Betoven je mrtav, i samo Berlioz može da ga oživi*. Berlioz je ostavio druge projekte i usredsredio se samo na rad na ovom delu. Tako je nastala dramska simfonija za soliste, hor i orkestar, ***Romeo i Julija***.

Romeo i Julija predstavlja svojevrsan omaž Šekspiru: bogatstvu njegove imaginacije, ogromnom opsegu osećanja i raspoloženja, raznolikoj poetskoj invenciji i formalnoj slobodi. Crpeći inspiraciju iz Betovenovog načina upotrebe vokalnih i dramskih elemenata u simfonijskom delu, Berlioz je odlučio da emocije Romea i Julije izrazi instrumentalno, dok je narativne elemente namenio glasovima. Tako je ova simfonija strukturalno podeljena na sedam delova, pri čemu se težište se nalazi na orkestru. Glasovi se koriste sporadično, sve do njihovog punog angažovanja u finalu.

Berlioz je partituru posvetio Paganiniju koji je umro pre prvog izvođenja *Romea i Julije*. Premijera održana na Pariskom konzervatorijumu, sa 200 muzičara na sceni, doživela je veliki uspeh, te se ovo delo i danas smatra jednim od kompozitorovih najzrelijih i najuspešnijih ostvarenja.

Večeras slušamo *Ljubavnu scenu* iz ove monumentalne simfonije koja u integralnoj verziji traje 95 minuta.

U svom bavljenju operском umetnošću, francuski kompozitor **Klod Debisi** (1862-1918) stavljao je težište na jasno izražavanje unutrašnjih motiva u odnosu na istorijski događaj ili fizičku akciju u muzičkoj drami. Svom patronu Eženu Vaznijeu je pisao: *Uvek bih preferirao nešto u čemu je na izvestan način akcija žrtvovana u korist izražavanja unutrašnjih osećanja*.

Debisi je pronašao ono za čim je težio na izvođenju komada Morisa Meterlinka, *Peleas i Melizanda*, 1893. godine. Odmah su nastale prve skice za operu na ovu temu, i nakon što je dobio

Meterlinkovu dozvolu za korišćenje drame, napravio je veoma malo rezova. Na operi ***Peleas i Melizanda*** intenzivno je radio dve godine, a u međuvremenu se izdržavao svirajući na klaviru Vagnerove partiture u privatnim salonima. Jedna od opera koju je izvodio bila je *Tristan i Izolda*, koja je mnogo uticala na Debisija i deli mnoge zajedničke karakteristike sa *Peleasom*. Pored priče zasnovane na ljubavi i izdaji, sličnost se može pronaći i u idiosinkretičkom tretmanu lajtmotiva. Isto toliko ima i razlika, prevashodno u Debisijevoj upotrebi i tretmanu francuskog jezika, ali i revolucionarnom, psihološki izražajnom i strukturno artikulisanom korišćenju tišine u različitim kontekstima.

Debisi je najveći deo partiture završio do sredine 1895. godine, i do prvog izvođenja u *Komičnoj operi* u Parizu, za nju je postojalo veliko interesovanje među francuskim muzičarima. Ipak, kompozitor je oklevao da dozvoli da se muzika čuje van operskog konteksta, jer je smatrao da bi se izgubilo razumevanje posebne uloge tišine, na kojoj je delo zasnovano. Tek kada je delo odlično primljeno i etablirano kroz 100 scenskih izvođenja u Parizu, Debisi je počeo da razmišlja o segmentima koji se mogu izvoditi koncertno. Posle njegove smrti, napravljeno je nekoliko orkestarskih adaptacija, a ovom prilikom slušaćemo aranžman francusko-rumunskog kompozitora Marijuša Konstanta.

Iako je autor dve opere, dva baleta, tri simfonije i brojnih kamernih i vokalnih kompozicija, **Eduar Lalo** (1823-1892) je kasno stekao priznanje za svoj stvaralački rad. Željenu slavu doneo mu je tek Koncert za violinu i orkestar iz 1874. godine, koji je izveo violiniski virtuoz i kompozitor Pablo de Sarasate. Danas se, pored ovog ostvarenja, na koncertnom repertoaru najčešće nalaze Laloova *Španska simfonija* za violinu i orkestar i Koncert za violončelo i orkestar.

Koncert za violončelo i orkestar u de-molu nastao je 1876. godine, u saradnji sa belgijskim violončelistom Adolfom Fišerom, koji je nastupio kao solista na premijernom izvođenju. Do danas je ostao omiljeno delo među violončelistima. Iako u njemu nema eksplicitnog korišćenja španskog folklora kao u drugim Laloovim delima, ono je takođe nastalo iz iste inspiracije. U stilskom pogledu, koncert je blizak nemačkom romantizmu, što ga u izvesnom smislu približava autorovom savremeniku, Sezaru Franku.

Bolero, najpoznatija kompozicija **Morisa Ravela** (1875-1937) i jedno od najpopularnijih dela klasične muzike, nastao je 1927. godine. Prvobitno je napisan kao balet, a danas se izvodi kao jednostavačno orkestarsko delo. Pre nastanka *Bolera*, kompozitor je napisao svoje najveće balete (*Dafnis i Kloe*), baletske svite (orkestarska verzija *Moje majke guske*) i jednostavačnu plesnu muziku (*Valcer*). Pored ovakvih kompozicija, koje su namenjene scenskom izvođenju, Ravel je pokazao interesovanje i za komponovanje restilizovanih plesova – od *Pavane* i *Menueta* iz ranijeg stvaralačkog perioda, pa do zrelijih dela, kao što je *Kuprenov grob*.

Bolero je odraz Ravelove preokupacije restilizovanjem plesnih pokreta i jedno od poslednjih dela koje je komponovao pre nego što ga je bolest naterala da se povuče. Dva klavirska koncerta i ciklus pesama *Don Kihot i Dulčineja* bili su jedine kompozicije koje su nastale posle *Bolera*.

Delo je nastalo kao porudžbina plesačice Ide Rubinštajn, koja je od Ravela tražila da napravi orkestarsku transkripciju klavirskih komada *Iberija* Isaka Albeniza. Posle više predomišljanja i izmena, Ravel je odlučio da komponuje potpuno novo orkestarsko delo, zasnovano na španskom plesu bolero. Kompozicija je sa velikim uspehom izvedena 22. novembra 1928. godine u Pariskoj operi. Iako je Ravel mislio da će većina orkestara odbiti da ga izvodi, *Bolero* je postao jedna od njegovih najčešće izvođenih i najpoznatijih kompozicija. Uglavnom se svira kao orkestarsko delo i veoma retko se postavlja kao balet, a Ravel je priredio i verziju za dva klavira.

Muzika *Bolera* izgrađena je na nepromenljivom ostinatnom ritmu, iznad kojeg se jedna tema, podeljena u dve sekcije od po osamnaest taktova, ponavlja po dva puta. Pažnja slušaoca se održava stalnom reorkestracijom teme, koja donosi raznolikost tembrova i stalni krešendo.

mr Asja Radonjić